

Deklarativnost na delu

O značaju edukacije i ulozi Ministarstva zaštite životne sredine u podizanju svesti o važnosti ekologije, piše **Gordana Brun...**

Svetski dan zaštite životne sredine, 5. jun, uvek je dobra prilika da se podsetimo šta smo pričali, a šta uradili za godinu dana. Ovoga puta neka to bude pokušaj da sagledamo šta smo za 25 godina u Srbiji postigli u oblasti obrazovanja za životnu sredinu i održivi razvoj, jer je pre toliko godina osnovano prvo samostalno Ministarstvo zaštite životne sredine. Ne samo u Srbiji, već u celoj bivšoj jugoslovenskoj zajednici.

Tačnije, 6. decembra 1989. godine pod pritiskom javnosti i „slučaja sa nuklernim zračenjem”, Izvršno veće Skupštine Republike Srbije dobija Sekretarijat za zaštitu ŽS, a samo godinu dana kasnije, zbog pravnih promena, preimenovani su u Vlada Srbije i Ministarstvo ŽS. U tom kratkom roku prvi ministar, dr Pavle Todorović uspeće da postavi osnove sistema zaštite ŽS, a poslanici oktobra 1991. godine da izglasaju prvi Zakon, čije će se odredbe primenjivati i posle usvajanja novih zakona 2004. godine.

Za našu temu posebno je važno setiti se da je usvojen aprila 1990. godine u Skupštini upravo Program prioritetenih aktivnosti u oblasti ŽS u Srbiji prvi dokument ovog resora i da je u njemu poseban prioritet dat baš obrazovanju i informisanju, razvijanju ekološke svesti i saradnji sa civilnim sektorom. Poslani su zadužili dva resorna ministra da se ozbiljno late ovog posla. Ubzro je organizovan u Vladi Srbije Okrugli sto: „Dalji pravci razvoja obrazovanja za ŽS i saradnje sa medijima”, čiji jedan od modertora bio poznati profesor i novinar Sergej Lukač. Usledilo je i formi-

Veliko Gradište

ranje Ekspertskega tima pri Ministarstvu ŽS, koji je sačinio analizu nastavnih planova i programa u pogledu zastupljenosti sadržaja iz oblasti ekologije i ŽS, a potom pripremio i predlog izmena u obrazovnom sistemu za Nacionalni prosvetni savet. U Ministarstvu prosvete otvoreno je novo radno mesto sa osnovnim zaduženjem – rad na implementaciji ekološkog obrazovanja (naziv koji su radije koristili). Da nisu bile tako česte promene ministara prosvete možda bi naša saradnja na ovom planu bila uspešnija, a zaposleni u tom resoru odgovorniji!

Prof. dr Pavla Todorovića, kako vreme odmiče, pominju sve više kao najboljeg ministra, koji je vizionarski vodio ovaj resor, stručno i sa puno elana više od četiri godine. Posebno što je imao sluha i da podrži osnivanje prvog Učiteljskog fakulteta u Beogradu znajući da su vaspitači i učitelji ključni za formiranje ekološki poželjnog ponašanja mladih. Nije se libio ni da uputi pismo tadašnjem direktoru RTS sa predlogom da se formira Ekološka redakcija i da tako ekološke teme dobiju prevahodno vaspitno-obrazovni karakter. Podržavao je promovisanje ekoloških vrednosti

od vrtića do univerziteta. Prihvatao je brojne inicijative Ekspertskega tima, ali i svojih saradnika. Proglasio je za prve ekološke vrtiće u Srbiji „Nadu Purić” iz Beograda, a potom „Maslačak” iz Novog Sada. Na sajamovima i eko-festivalima uručivao je specijalna priznanja za eko-edukatore I doprinos u širenju ekološke etike i kulture. Podržavao je pripremu priručnika i publikacija. Neki su još u upotrebi poput „Zelenih putokaza” za vaspitače I za decu „Škola u prirodi” u nacionalnim parkovima (Kopaonik, Tara, Fruška Gora...) sve je to kasnije zapisano i u Nacionalnom programu ŽS, u delu koji se odnosi na obrazovanje.

A šta se za to vreme radilo u resoru prosvete? O tome su više pisale novine, jer nije lako reformisati školski sistem. Komentari su išli od krajnosti „da ništa ne valja” ili da tek nešto malo treba korigovati „koncept koji tradicionalno postiže rezultate i kod nas i u svetu”. Ustvari, prave reforme nije ni bilo! Sledstveno tome ni implementacije ciljeva i principa obrazovanja i vaspitanja za ŽS! A baš u to vreme, krajem devedesetih, na Konferenciji u Solunu, ovo obrazovanje je dobilo i naziv, koji sve govori- obrazovanje za opstanak.

U Novom milenijumu: korak napred, dva nazad

Novo vreme – traži novo obrazovanje. Jedini problem je što pod pojmom novog vremena ne podrazumevamo svi isto. To se pokazalo i na samom početku Novog milenijuma, ali i deset godina kasnije, kada smo pripremali novu Strategiju razvoja obrazovanja u Srbiji do 2020. godine. Živimo ne samo u vremenu velikih ekonomskih teškoča i političkih previranja u celom svetu, već itekako osećamo posledice globalne ekološke krize i krize moralnih vrednosti. Ministarstva prosvete, drugi resori i vlade nisu prepoznavali da je obrazovanje za ŽS i održivi razvoj istovremeno i nova filozofija življenja. Nisu ni dovoljno razumeli naše nastojanje da se u vaspitno obrazovni sistem ugradi ekološki pristup/princip, i da nije suština u posebnom predmetu, već o sveprožimajućem ekološkom pogledu na svet. Iskazivali su svoj deklarativni odnos najčešće poznatom frazom „da je ekološka edukacija izuzetno važna,” i uglavnom se na tome i ostajalo.

Jedna od prepreka za uspešnije delovanje resora zaštite životne sredine u celini, a time i za celovitiju implementaciju obrazovanja za ŽS i održivi razvoj, sigurno je njegova nesamostalnost. Sudbina samostalnosti zavisila je od političkih konstelacija tako da je i u prvih deset godina bilo pokušaja spajanja sa ministarstvom zdravlja, srećom, samo na kratko.

Tako je počelo i u Novom mileniju, da bi ponovo resor bio samostalan

Bački Petrovac

INFO INČONSKA DEKLARACIJA - NOVA OBRAZOVNA AGENDA UN

Od 19. do 21. maja na Svetskom forumu obrazovanja (SEF) u južnokrejskom gradu Inčonu usvojena je Deklaracija „Obrazovanje 2030: Prema inkluzivnom i pravednom kvalitetnom obrazovanju i doživotnom učenju za sve”, koja treba da mobilise sve zemlje članice UN da u oblasti obrazovanja primene taj novi cilj održivog razvoja. Analitičari ocenjuju da je reč o istorijski progresivnoj deklaraciji koja pred državne vlade, međunarodne organizacije i civilno društvo stavlja jednu važnu globalnu viziju obrazovanja za narednih 15 godina. Pre svega, Inčonskom deklaracijom se predviđa da će svi „građani sveta” do 2030. godine imati besplatno devetogodišnje osnovno i srednje obrazovanje, kao i pristupačne mogućnosti za doživotno učenje. Takođe, ovaj istorijski dokument daje poseban akcenat na značaj kvalifikovanih i motivisanih učitelja, na centralnu ulogu jednakosti i inkluzije, na unapređenje pismenosti dece i odraslih, na obrazovanje za održivi razvoj. Deklaracija će, inače, biti podrška obrazovnim ciljevima u dokumentu „Ciljevi održivog razvoja”, koji će biti ratifikovan na posebnom samitu UN u septembru. Svetski obrazovni forum je, takođe, usvojio dokument „Obrazovanje za održivi razvoj”, zasnovan na izveštaju Svetske banke, u kome se kaže da svet može da postigne održivi rast samo ako omogući svima da steknu znanja i veštine za ekonomski rast. Banka ocenjuje da će obrazovanje pomoći da se okonča ekstremno siromaštvo do 2030. godine i u skladu sa ovim ciljem najavljen je izdvajanje pet milijardi dolara u narednih pet godina (dvostruko više nego u prethodnih pet) za unapređenje kvaliteta globalnog obrazovanja i davaće se državama samo ukoliko ispunjavaju dogovorene ciljeve.

u vreme Vlade dr Zorana Đindjića, kada se sprovodi i nova reforma obrazovanja. Kao najdirektniji učesnik ispred Ministarstva ŽS i prirodnih resursa u pripremanju reformskih dokumenata svedočim o ogromnom entuzijazmu, odgovornosti i posvećenosti, koji su preovlađivali u to vreme. Učinjen je veliki iskorak ka savremenom konceptu obrazovanja, čak i u implementaciji obrazovanja i vaspitanja za ŽS i OR. Ekološka pismenost našla se i u Zakonu o osnovama sistema obrazovanja.

Istovremeno, propuštena je izuzetna prilika za temeljnu reorganizaciju pet učiteljskih fakulteta u Srbiji u skladu sa već usvojenim međunarodnim doku-

mentima u ovoj oblasti i konkretnim predlozima Ekspertskega tima za edukaciju, koji je osnovalo naše Ministarstvo. Namerno ili slučajno, nije iskorisćena ni mogućnost da se to ostvari kroz projekt, čija je realizacija bila u toku, a koji je finansirala Finska vlada na Učiteljskom fakultetu u Beogradu. Tek kasnije postaće nam jasnije „Finske lekcije” i u čemu je tajna uspeha finskog obrazovanja.

Nova promena na čelu resora prosvete bila je dva koraka nazad, koji će se dugo pamtići. Ne samo da su reformski tokovi krenuli drugim i usporenijim vodama, već je bio učinjen kopernikanski zaokret u dosadašnjem tumačenju pitanja nastanka čoveka. Ništa bolje nije prošla ni usvojena Regionalna strategija obrazovanja za održivi razvoj Evropske ekonomske komisije UN (Vilnius, maj 2005. godine) i implementacija ciljeva I principa ovog obrazovanja u vaspitno-obrazovni sistem Srbije u čijoj sam pripremi učestvovala kao član Radne grupe ispred Srbije. U to vreme resorno gledano, životna sredina dolazi u drugi plan. Formirano je Ministarstvo nauke i životne sredine, u kome je ova složena i multidisciplinarna oblast svedena na Upravu sa manjim ovlašćenjima, bez obzira na posledice NATO bombardovanja i ugroženost životne sredine i zdravlja ljudi.